

**ТЕМА 3. ОСОБЛИВОСТІ ВІДМІНЮВАННЯ ІМЕННИКІВ
ІІІ ТА ІV ВІДМІНИ. ВІДМІНЮВАННЯ ІМЕННИКІВ,
ЩО ВЖИВАЮТЬСЯ ЛИШЕ У МНОЖИНІ.
КЛИЧНИЙ ВІДМІНОК ІМЕННИКІВ. ВІДМІНЮВАННЯ
ПРИЗВИЩ, ІМЕН ПО БАТЬКОВІ**

Вправа 1. Поставте іменники в родовому та орудному відмінках однини, визначте їх рід, відміну і поясніть правопис закінчень.

1) можливість, вісь, біль, Умань, нехворощ, Керч, продуктивність, зустріч, подорож, харч, гордість, відсутність, пам'ять, ефективність, галузь, якість, далечінь, творчість, сіль, жовч, сучасність, молодь, пристрасть, любов, занедбаність, тюль, постать, стаття, ніч, степ;

2) гуся, ім'я, галчєня, лоша, дитя, хлоп'я, плем'я.

Вправа 2. Складіть речення, використавши подані іменники в різних відмінках і числах. Визначте відміну іменників.

Курча (курчатко), дівча (дівчатко), кошеня, цуценя, теля (телятко), лоша, порося, качєня.

Вправа 3. Перекладіть з російської мови на українську подані іменники. Утворіть, де можливо, множину і провідмінійте подані іменники в однині та множині, порівнявши закінчення.

Имя, племя, семья, вымя, пламя, знамя, стремя, темя, бремя.

Вправа 4. Поставте подані іменники:

1) у родовому відмінку: бутси, гастролі, ласти, гринджоли, джинси, канікули, панчохи, шорти, шпроти, граблі, гуси, ночви, кури, дріжджі, дрова, ясла, вінця, гроші;

2) у давальному відмінку: штани, веселощі, гроші, гуси, діти, люди, кури, сани, помії, ночви.

3) в орудному відмінку: двері, штани, сани, ворота, коноплі, гроші, сіни, кури, діти.

Вправа 5. Утворіть кличну форму іменників.

Соломія, Ігор, Маргарита, швець, жнець, слухач, теща, лицар, Мадлен, Прометей, чумак, Марко, Петро, Адель, край, Іван Федорович, Марія Володимирівна, пан Олег, товариш Іваненко, Ілля, викладач, площа, Милиця Дмитрівна, артист, парубок, учитель, мрія, бабуся, колега Іванчук, Ярослав Андрійович, пан вчитель, друг Фрідріх, синок Степан, Марія Василівна, пан бригадир, друг Гриць, ректор Клименко, Геннадій Мусійович, Генріх Ярославович, Ігор Іванович, Ілля

Володимирович, депутат Литвин, пан голова, Ольга Дмитрівна, Василь Васильович, Микола Костянтинович, поезія, любов, неня, ясень, дівча.

Вправа 6. Утворіть форму давального відмінка однини належних чоловікам і жінкам прізвищ.

Кутній(-я), Лимар, Перейбийніс, Слабуха, Товстоп'ятко, Назарок, Добрій, Вовканич, Чайка, Лебідь, Олексійв, Поперека, Шевченко, Чухрай, Гребінець, Корнило, Курилів, Кузьо, Танцюра.

Вправа 7. Запишіть у потрібній формі чоловічі та жіночі прізвища, імена по батькові.

Відвідали Дем'ян... Мирон... Чумак...; зустрілися з Анатол... Павл... Коломійц...; робота Серг... Ігор... Романчук...; перед Лукаш... Максим... Науменк...; подарували Юрі... Микол... Лукашенк...; прийшли до Опанас... Сав... Загоруйк...; напишіть Ганн... Ілл... Щербак...; відвідайте Марі... Юрі... Закуртн...; повідомте Вір... Мефоді... Макаренк...; зустрілися з Софі... Костянтин... Глушак...; документи Ірин... Вітал... Черненк...; книжка Наді... Петр... Пугач...; заїдьте до Ольг... Михайл... Яковенк... .

Вправа 8. Розкрийте дужки, поставте слова у потрібному відмінку, поясніть їх написання.

Площа (Тарас Шевченко), пам'ятник (Леся Українка), вулиця (Олександр Бойченко), фонд імені (Василь Симоненко), музей (Олександр Довженко), портрет (Іван Мазепа), вулиця (г, Г)ероїв (Севастополя), панові (Григорій Омельчук), з секретарем (Петро Найда), у бухгалтера (Віра Мотрич), при директорові (Сергій Осика), для уповноваженого (Олексій Музиченько), від керівника (Семен Горай).

Вправа 9. Запишіть у формі родового та давального відмінка подані сполуки.

Белих Сергій Іванович, Шевчук Ігор Антонович, Бідюк Андрій Георгійович, Гнатко Максим Леонідович, Дармохід Євген Дмитрович, Косонога Ілля Миколайович, Кузьо Олег Ярославович, Прибережний Дмитро Костянтинович.

Залузька Світлана Олександрівна, Шуя Антоніна Олегівна, Костиha Світлана Миколаївна, Гречило Надія Валентинівна, Добридень Оксана В'ячеславівна, Чубаха Стефанія Валеріївна.

Вправа 10. Виправте речення, поясніть помилки у вживанні форм іменників.

1. Передноворічна виставка-продажа проходить за адресом: вул. Тerasівська, 60. 2. Сьогодні олімпійському чемпіону з боксу, чемпіону

світу, заслуженому майстру спорту, кавалера Ордену “Знак пошани” Віктору Іваненко виповнюється 50 років. 3. По її очам можна було зрозуміти всю біль, всю гіркоту розчарування. 4. Слово надається депутату Зозуля. 5. У Кам’янець-Подільську школу №1 з паризького штаб-квартири ЮНЕСКО надійшло дуже важливе повідомлення. 6. Лікар одразу ж видала пацієнту довідку. 7. Прошу вас, Олександр Петрович, ще попрацювати над цим тезисом. 8. У салоні театру “Сузір’я” стоїть старовинна крісло-гойдалка. 9. Виставка медичних обладнань проходить під егідою бізнеса-центра “Довіра”. 10. Тбілісі відомий ще з 4 ст. н.е. 11. Механічні годинники не бояться впливів високих температур. 12. Ці два тополі біля криниці завжди нагадували мені суворих вартових. 13. Який же ти забіяка, Андрій. 14. У Марійки знову якийсь недуг, здається, цього разу вона підхопила сильну нежить. 15. Оля, купи мені, будь ласка, 5 кілограм баклажан і 1 кілограм часника. 16. На ній того вечора був красивий плаття-костюм. 17. ДАІ розшукало кілька викрадених автомобілів.

Завдання

У завданнях 1-3 визначте, чи форми всіх іменників подано відповідно до правил відмінювання іменників. Якщо помилка в одному варіанті, то позначте, в якому саме (I, II, III), якщо помилка у двох – позначте відповідь IV, якщо помилок немає – відповідь V.

1.

- I. Нехворощу, Об’ю, доповідей.
- II. Волосінню, осям, подорожів.
- III. Матерів, віссю, кістьми.
- IV. Помилки у двох варіантах.
- V. Помилки немає.

2.

- I. Дитям, галченяті, імен.
- II. Ім’ям, голуб’яти, хлоп’ятою.
- III. Коліщати, іменем, курчатами.
- IV. Помилки у двох варіантах.
- V. Помилки немає.

3.

- I. Ночв, курми, грішми.
- II. Окулярів, ясен, дріжджів.

- III. Курами, ночов, штаням.
IV. Помилки у двох варіантах.
V. Помилки немає.
4. В якому варіанті неправильно утворений кличний відмінок іменників?
- I. Ілле Івановичу, Сергію, тату.
II. Шевче, колего Степане, школяре.
III. Жнече, Людвігу, Маріє Василівно.
IV. Товаришу Віталію, гусяре.
V. Добродію бригадире, вісте, душе.
5. Визначте варіант, в якому немає помилки при відмінюванні чоловічих прізвищ.
- I. Заведією (Заведія), Кузьом (Кузьо).
II. Панібудьласці (Панібудьласка), Ухачові (Ухач).
III. Дідрові (Дідро), Клименкові (Клименко).
IV. Грицевим (Гриців), Чайкі (Чайка).
V. Шульзі (Шульга), Маневі (Маньо).
6. Розкрийте значення фразеологізму “Ходити з темними очима”.
- I. Не спати.
II. Бути неосвіченим.
III. Бути похмурим.
IV. Коритися комусь.
V. Жебракувати.
7. Яке слово потрібно вставити, щоб фразеологізм набув значення “тонуги”?
- “Пускати ...”
- I. Бісики.
II. Півня.
III. Плітки.
IV. Бульбахи.
V. Гедзики.
8. Визначте, яка пара фразеологізмів не є антонімічною?
- I. Як за гріш маку – на заячий скік.
II. Як на шпичках – мов з каменю вибитий.
III. Як Пилип із конопель – як в око вліпив.
IV. Як бодня – висохлий на тараню.
V. Усі антонімічні.

9. В якому слові наголос не змінює значення слова?
- I. Пташня.
 - II. Морозець.
 - III. Пугач.
 - IV. Становий.
 - V. Рибний.
10. Знайдіть слово, де порушена орфоепічна норма.
- I. Документ.
 - II. Перевертень.
 - III. Нездійснений.
 - IV. Тесанка.
 - V. Пулвер.
11. Визначте, яке слово треба писати з літерою *г*?
- I. Плу...
 - II. ...ірник.
 - III. ...енерал.
 - IV. Ле...інь.
 - V. ...усачок.
12. Визначте, яке слово випадає із синонімічного ряду.
- I. Чорторий.
 - II. Рів.
 - III. Провалля.
 - IV. Вир.
 - V. Сувій.
13. Доберіть із поданих слів значення виділеного слова в реченні.
Вчора Микола *сунув*, тому був жорстоко покараний.
- I. Дати хабара.
 - II. Вбити.
 - III. Вкрасти.
 - IV. Нечемно поводитися.
 - V. Набрехати.
14. У поданих словосполученнях визначте, чи всі вони відповідають нормам сучасної української літературної мови.
- I. Мені прийшло на думку.
 - II. Зчинення злочину.
 - III. Висловлювати думку.
 - IV. Помилки у двох варіантах.

V. Помилки немає.

15. В якому варіанті неправильно подано словосполучення зі словами-паронімами?

- I. Творче уявлення – ані найменшої уяви.
- II. Воєнний стан – військовий комісаріат.
- III. Робочий стіл – робітничий рух.
- IV. Помірний клімат – поміркована людина.
- V. Тривала лекція – тривкий матеріал.